

Maatwerk en passend onderwijs bij complexe zorgvragen: de leerling centraal

Voorbeelden uit de praktijk van primair en voortgezet onderwijs

> Colofon

© 2019 Nederlands Jeugdinstituut

Alle informatie uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden. Graag de bron vermelden.

onderwijs
consulenten

In samenwerking met Onderwijsconsulenten

Projectleiders Aïscha Trokasti (Onderwijsconsulenten), Vincent Fafieanie (Nederlands Jeugdinstituut)

Auteurs Korine van Veldhuijsen, Edwin Bos.

Fotografie Bettina Neumann, Martine Hoving

Vormgeving Punt Grafisch Ontwerp

Inhoud

Inleiding	4
Casus 1: Welk maatwerk past de leergierige thuiszitter (7) met meervoudige beperkingen?	5
Casus 2: Vastgelopen Kevin (14): van keukentafelonderwijs weer naar school	8
Casus 3: Wiens verantwoordelijkheid is het om te zorgen dat Sophie (9) blijft?	11
Conclusie	13
Meer informatie	14

Inleiding

Ieder kind heeft recht op onderwijs, maar niet voor ieder kind is de toegang tot onderwijs vanzelfsprekend. In de praktijk blijkt dat een chronische ziekte, een handicap of psychische problematiek flinke uitdagingen kan geven. Want hoe kom je voor deze leerling tot de juiste combinatie van zorg en onderwijs, tot een passend onderwijs-zorgarrangement (OZA)? Vaak verloopt dit moeizaam, constateren Onderwijsconsulenten (OC) en het Nederlands Jeugdinstituut (Nji). Oorzaken: transities, eilandjes, potjes met deksels, bomen, bos en een woud aan wet- en regelgeving. Zelden is er sprake van onwelwillendheid bij de betrokken partijen.

“Wij dienen met andere ogen te gaan kijken naar deze leerlingen”, zeggen ook ministers Slob en De Jonge. Altijd vanuit deze beginvraag: wat heeft deze jongen of dit meisje nodig om onderwijs te kunnen volgen? En vervolgens buigen alle betrokken partijen zich over het hoe, wie en waar. En wordt dit zo passend mogelijk gemaakt aan de behoeften van het kind.

Vaak is er bij complexe ondersteunings- en zorgvragen meer mogelijk dan gedacht. Wij hebben daarom ter illustratie drie praktijkvoorbeelden (geanonimiseerd) voor u op papier gezet, opdat tussenkomst van de OC minder en minder nodig zal zijn. De namen in onderstaande voorbeelden zijn gefingeerd.

Voor een beeld van de doelgroepen en een kort overzicht van relevante wet- en regelgeving op het gebied van zorg verwijzen wij u graag naar bijgaand [stroomschema zorg op school](#) (bron: ministerie van OCW) en de [website van het Nederlands Jeugdinstituut](#).

Casus 1: Welk maatwerk past de leergierige thuiszitter (7) met meervoudige beperkingen?

Een hoogbegaafde jongen (7) met Asperger en ADHD, Tim, loopt vast in het primair onderwijs. Tim is een leergierige jongen, die in de schoolse setting snel overprikkeld en gefrustreerd raakt, hoezeer iedereen ook rekening met hem probeert te houden. Hij gaat al ruim een jaar niet of nauwelijks naar de dorpsschool in de kleine gemeente waar hij woont. Directie en leerkrachten hebben geprobeerd om hem bij school betrokken te houden door hem deeltijd-onderwijs aan te bieden en door een aantal uren per week een klassen-assistent in te huren. Desalniettemin ziet de school Tim worstelen. De vele prikkels kan hij niet filteren, contact opbouwen met andere kinderen lukt moeizaam en hij loopt vaak boos weg uit de klas. Eenmaal thuis komen de opgebouwde spanningen eruit. Tim raakt er overspannen van, dusdanig, dat hij zelfs niet meer in de buurt van school wil komen. Thuisblijven lijkt de beste optie. De ouders van Tim roepen de hulp in van de Onderwijsconsulent (OC). Zij willen graag een neutrale partij die onderzoekt wat hun zoon nodig heeft om tot leren te komen.

Welke stappen onderneemt de Onderwijsconsulent?

De OC bezoekt het gezin thuis om kennis te maken en een eerste idee te krijgen van wat passend onderwijs kan zijn voor deze jongen. Ook zijn ouders zitten met de handen in het haar en zijn emotioneel. Zijn moeder stelt voor hem thuisonderwijs te geven, zij kent Tim immers het beste. De OC geeft aan hier geen voorstander van te zijn: “Ik vind het belangrijk dat jullie ouders blijven, en niet ook leerkracht, zorgverlener enzovoort”. Wat opvalt, is dat Tim thuis spelonderwijs, zonder druk, boeken leest op een veel hoger niveau dan voor zijn leeftijd gebruikelijk is. Kort na dit keukentafelgesprek wordt een ontmoeting met alle partijen georganiseerd: het Autisme Team, waarvan Tims ouders al een tijd hulp krijgen, het samenwerkingsverband (SWV), de leerplichtambtenaar (LPA), het Gebiedsteam, de school en de ouders.

Wat heeft Tim nodig?

De belangrijkste vraag tijdens dit overleg is: wat heeft Tim nú nodig en welk onderwijs-zorgarrangement past hierbij? Tim is zo overprikkeld dat het moeilijk is om te ontrafelen waar hij het meeste mee gebaat zou zijn. De ouders blijven benadrukken hoe leergierig hij is. En juist in het volgen van onderwijs zit ook toekomstperspectief voor Tim.

Door zijn ADHD- en Asperger-problematiek heeft hij naast een prikkelarme omgeving ook een duidelijke structuur nodig. De reguliere schoolse setting is niet passend, maar wat is het alternatief? Al pratende ontdekken de aanwezigen dat de regionale school voor speciaal onderwijs geen goede optie is vanwege het pedagogische klimaat. Deze school deelt in op cognitief niveau waarbij kinderen met verschillende soorten problematieken door elkaar in de klas zitten. Het speciaal basisonderwijs vormt ook geen oplossing. Het zal de hoogbegaafde Tim niet de uitdaging bieden die ook belangrijk voor hem is.

We laten de klassikale omgeving even voor wat deze is, is toen besloten. Een plek waar hij kan zijn wie hij is, is nu het belangrijkste. Wel is het in Tims belang dat hij wanneer gepast in zijn eigen tempo onderwijs kan volgen en zo kan ontdekken wat zijn mogelijkheden zijn. Stapje voor stapje kan hij zo het aandeel onderwijs uitbreiden. Onderwijs op een Andere Locatie (OOAL) wordt als een eerste stap geopperd, in combinatie met een zorgboerderij bijvoorbeeld.

Wie is waarvoor verantwoordelijk?

Het mooie van dit overleg is dat alle betrokken partijen zich buigen over de vraag wat Tim nodig heeft en dat zij in goed overleg naar een oplossing zoeken: alle betrokkenen staan hierachter. Hierdoor kunnen zij meteen afstemmen wie wat dient op te pakken. Tims oude school heeft vanaf het begin gezegd: “Wij willen meedenken en meebetalen”. Zij willen graag dat Tim terecht komt op een plek waar hij wel gelukkig is. Feit is dat zij als school van inschrijving verantwoordelijk blijven voor de invulling en de financiering van het onderwijs. Zij verdiepen zich in Individueel Onderwijs met steun van internet (IVIO).

De gemeente stelt als eis dat er een contract is tussen zorgaanbieder en de gemeente. Deze zorg bekostigen zij vanuit de Jeugdwet. De OC neemt het op zich om een geschikte zorgaanbieder te vinden die ervaring heeft met een terugkeertraject, want hierover is iedereen het eens: doel is terugkeer naar een schoolomgeving. Ook de Leerplichtambtenaar kan zich vinden in de gang van zaken: als er maar een goed onderbouwd plan ligt dat de ontwikkeling van het kind vooropstelt.

Een tweede ontmoeting met alle betrokken partijen

Een week later vindt de tweede ontmoeting plaats. Iedereen heeft z'n huiswerk gedaan. Er is een geschikte zorgboerderij gevonden waar in eerste instantie plek is voor twee dagdelen en waar Tim kan rekenen op een vaste begeleider. Hij is er al een kijkje gaan nemen met zijn ouders en alle drie hebben ze een goed gevoel over deze plek. Iedereen is het erover eens dat Tim eerst de tijd dient te krijgen om daar te landen. Door nare ervaringen op zijn oude school is hij in een negatieve spiraal terechtgekomen, die zich eerst dient te keren. Pas als een kind zich veilig voelt, kan het zich ontwikkelen.

Bij overprikkeling is er op de zorgboerderij letterlijk en figuurlijk genoeg ruimte voor Tim om iets anders te gaan doen dat minder prikkels oproept. Ook biedt deze zorgaanbieder naschoolse opvang. Voor Tim betekent dit dat hij na schooltijd contact kan hebben met leeftijdsgenoten. Dit helpt hem in de voorbereiding op terugkeer naar een reguliere school. De OC adviseert een ruimere beschikking aan te vragen dan voor twee dagen, om de opbouw naar een andere setting te kunnen garanderen als volgende stap.

De invulling van onderwijs en zorg

De zorgboerderij stelt een zorgplan op dat inzicht geeft in Tims ondersteuningsbehoeften en zijn ontwikkeling. Het plan beschrijft ook hoe om te gaan met prikkels. Alhoewel de nadruk op zorg zal liggen in deze eerste periode, wordt al wel vast nagedacht over onderwijs, want welke vakken vindt Tim het leukst? Waar liggen zijn interesses? Een IVIO-professional komt naar de zorgboerderij toe voor een eerste analyse en een aanpassing van het onderwijspakket. Wanneer dit voor Tim mogelijk is, worden deze vakken ingekocht bij IVIO, dit wordt bekostigd door zijn oude school. Dit geeft Tim de kans om succeservaringen op te doen. Een hbo-professional van de zorgboerderij ondersteunt de leerling bij IVIO. Hiervoor rekent de zorgboerderij geen extra kosten. De basis van het traject is dat de school van inschrijving het plan draagt en blijvend betrokken is.

IVIO at school maakt gebruik van een leerlingvolgsysteem. Tims oude school kan zijn ontwikkeling volgen, waardoor deze verbonden blijft en een terugkeer mogelijk is. Weliswaar niet naar deze school door de nare ervaringen die Tim er heeft opgedaan, maar wel naar een andere school. De betrokkenen hebben een stap naar een school in het speciaal basisonderwijs voor ogen, die raad weet met meerdere ondersteuningsvragen en die een specifieke Asperger-klas heeft. De gemeente financiert deze klas mee als het gaat om de zorgcomponent.

Als het OZA voor Tim rond is, neemt de OC afscheid. De zorgboerderij, het Autisme Team, het SWV, de LPA, het Gebiedsteam, school en de ouders evalueren die eerste periode eens in de vijf à zes weken: hoe is het gegaan en wat heeft Tim nu nodig om (uiteindelijk) weer tot leren te komen?

Hoe is het nu met Tim?

Tim is inmiddels tien jaar oud. Sinds een half jaar gaat hij twee dagdelen per week naar groep 5/6 op een reguliere school. Bewust een groep lager dan bij zijn leeftijd past vanwege een leerachterstand. Tim is ook nog twee hele dagen op de zorgboerderij te vinden. Eén dag per week is hij thuis. Het was een grote wens van Tim om weer naar school te gaan. Hij doet ontzettend zijn best om dit goed te laten verlopen. Op de zorgboerderij kunnen ze de weerslag hiervan goed merken: de spanning komt er daar uit. Hieraan is te zien hoe kwetsbaar hij is. Tim is verder stellig in zijn opvattingen: hij gaat nu naar school voor onderwijs, dus op de zorgboerderij is leren niet meer nodig. De zorgboerderij heeft het leren daarom losgelaten. Men is aan het kijken of hij een derde dagdeel op school aankan. Afgezien van de OC lopen alle betrokkenen nog steeds met Tim mee.

Hoe kijkt de OC terug op het traject van Tim?

“Dit traject is soepel verlopen door de medewerking van alle betrokkenen. De complexiteit of uitdaging lag in Tims specifieke ondersteuningsbehoefte: want wat had/heeft Tim nodig? Het was moeilijk om te bepalen hoe en in welke mate zorg en onderwijs te combineren.”

De constructie die voor Tim bedacht werd, viel in die tijd (2016) nog buiten de wettelijke kaders. Nu de Variawet er is, kun je meer maatwerk in onderwijstijd bieden in het primair en voortgezet onderwijs. Voor een jongen als Tim, die zo gevoelig is voor prikkels, kun je dankzij deze wet zeggen: we passen de schooltijden aan. Wel blijft het uitgangspunt om terug te groeien naar volledige onderwijstijd. Een dergelijk alternatief programma kan ervoor zorgen dat deze leerlingen kunnen blijven meedoen op een (reguliere) school.”

“In algemene zin is het vaak zo dat men om hulp van de OC vraagt als de situatie al zo geëscaleerd is dat oorzaak en gevolg moeilijk te onderscheiden zijn. Door gestapelde negatieve ervaringen is de leerling in een neerwaartse spiraal terechtgekomen. Ouders hebben zich kapot gevochten voor hun kind en zijn heel beschermend. School heeft vaak (te) lange tijd van alles geprobeerd om een kind aan boord te houden. Wanneer na inzet van het SWV nog geen oplossing is gevonden, kan de OC als onafhankelijke partij mediëren en adviseren. Hierbij gaat het nooit om gelijk hebben, het gaat erom wat het beste is voor de leerling.”

“Wat mij opvalt, is dat er vaak niets op papier is gezet van alle inspanningen en de effecten. Werk planmatig, luidt mijn advies. Maak een OPP. Als een casus bijna afgerond is, plan ik geregeld een evaluatiemoment met school: met deze leerling is het nu zo gelopen, hoe wil je het organiseren voor toekomstige leerlingen? Door te evalueren, blijven we van elkaar leren!”

> Welke stappen zijn gezet om tot deze maatwerkoplossing te komen?

De betrokkenen...

- hebben zich gebogen over de vraag wat Tim nodig heeft om onderwijs te kunnen volgen;
- hebben gezamenlijk het onderscheid tussen onderwijsondersteuning en aanvullende zorg en begeleiding binnen onderwijstijd vastgesteld;
- hebben gezamenlijk bepaald wie welk onderdeel van het benodigde onderwijs-zorgarrangement voor Tim kan bieden;
- hebben uitgezocht waar dit arrangement het beste geboden kan worden;
- nemen hun verantwoordelijkheid als het gaat om taken en financiën en handelen hier samen;
- blijven de ontwikkeling van Tim monitoren om ervoor te zorgen dat hij zo optimaal mogelijk onderwijs kan volgen én weer kan instromen in het reguliere onderwijs.

De algemene wens is om tijdig een benodigd onderwijs-zorgarrangement in te kunnen zetten. Hierbij is het belangrijk om vroegtijdig te signaleren wat de leerling nodig heeft om onderwijs te kunnen volgen. Op basis van deze informatie kun je samen een onderwijs-zorgarrangement ontwikkelen, waarmee je schooluitval wilt voorkomen.

Casus 2: Vastgelopen Kevin (14): van keukentafelonderwijs weer naar school

Op de reguliere basisschool kan Kevin, die een stoornis heeft in het autistisch spectrum, prima uit de voeten. Hij stroomt dan ook door naar de havo op een lyceum in de buurt. Daar loopt hij echter al snel vast. Sociaal-emotioneel vertoont hij jong gedrag en daarnaast weigert hij thuis huiswerk te maken. Dat hoort immers “thuis” bij school. Hij raakt op dit lyceum behoorlijk overprikkeld. Besloten wordt hierom dat hij leerjaar 2 in het speciaal onderwijs gaat volgen. Maar op deze nieuwe school neemt de overprikkeling helaas toe, dusdanig, dat zijn gedrag binnen het gezin behoorlijk uit de hand loopt. Om deze reden besluiten zijn ouders hem thuis te houden. Een half jaar later stelt de leerplichtambtenaar aan de ouders voor om de hulp van de Onderwijsconsulenten in te roepen: wat heeft Kevin nodig om weer onderwijs te kunnen volgen op school?

Welke stappen onderneemt de Onderwijsconsulent?

Het kennismakingsbezoek bij Kevin thuis kan pas na 15.00 uur plaatsvinden, omdat zijn dag- en nachtritme behoorlijk is verstoord. Hij gamet dagelijks tot zo'n twintig uur. Als de OC aankomt, is Kevin nog boven. Hij weigert herhaaldelijk om naar beneden te komen, omdat de OC iets met school te maken heeft. Kevins ouders vertellen wanhopig te zijn. Ze zijn hun kind aan het verliezen, vrezen zij, hij zakt steeds verder weg in zijn eigen wereld, in een depressie. Naast Kevin hebben zij nog een kind dat extra ondersteuning nodig heeft. Het feit dat altijd iemand thuis dient te zijn voor Kevin, geeft inmiddels problemen op hun werk. Ook geven zij aan bang te zijn voor inmenging van de zorg: straks worden zij als onmachtig gezien, of erger: wordt Kevin uit huis geplaatst. Wat nu? Zij weten het niet meer. Zelf krijgen ze hulp bij hun opvoedingsvragen: elke drie weken bezoeken zij een GGZ-therapeut.

Na dit gesprek legt de OC contact met de andere betrokkenen. Zo ook met de GGD-arts, die op verzoek van de leerplichtambtenaar onderzoekt of Kevin in staat is om onderwijs te volgen. Deze arts is er ook niet in geslaagd om Kevin te spreken te krijgen en kan dus geen advies geven.

Het SWV, dat eerder dat jaar een toelaatbaarheidsverklaring (TLV) had afgegeven voor het speciaal onderwijs, ziet voor zichzelf geen rol weggelegd. De school geeft immers aan niet handelingsverlegen te zijn. Zij kunnen prima met Kevin werken als hij present is, het probleem is alleen dat hij niet meer komt. School en het SWV zien wel dat zijn autisme hem parten speelt en dat het thuis escaleert. De leerplichtambtenaar heeft daarom vastgesteld dat het om geoorloofd verzuim gaat.

Ook met de hulpverlener van de ouders zoekt de OC contact. Zo hoort zij ieders visie en stelt vast welke gemeenschappelijke gronden er zijn en waar juist verschillend over wordt gedacht. Aan de ouders vraagt zij welke personen er belangrijk voor Kevin zijn geweest in zijn schoolloopbaan. Beiden noemen direct de directeur van zijn basisschool. Met hem kon Kevin lezen en schrijven en ook zaten ze op dezelfde voetbalvereniging – zaten, want ook deze activiteit heeft Kevin de rug toegekeerd. Deze man wil graag een rol spelen in dit proces.

De tweede bijeenkomst: wat heeft Kevin nodig?

De aanwezigheid van de schooldirecteur bij het tweede overleg zorgt voor de gewenste opening. Voor hem komt Kevin naar beneden. Met z'n vijven, Kevin, schooldirecteur, ouders en de OC spreken ze over koetjes en kalfjes. Na verloop van tijd zegt de basisschooldirecteur: “Kevin, ik wil met jou kijken hoe jij weer naar school kunt gaan, mét hulp van deze mensen. Vind je dit goed?” Kevin stemt toe en geeft aan graag weer naar zijn kamer te willen. De anderen overleggen verder. Ouders, schooldirecteur en OC zijn het al snel eens over zijn belangrijkste doelen:

- dag- en nachtritme creëren;
- persoonlijke hygiëne ontwikkelen;
- af en toe activiteit buitenshuis ondernemen;
- ouders ontlasten.

Dat Kevin op dat moment niet naar school kan, is duidelijk. Ook een vorm van dagbesteding wordt afgekeurd: stel dat hij het er naar zijn zin heeft, of juist niet: in beide gevallen zal het lastig zijn om weer door te schakelen naar school. Het idee ontstaat om een hem nog onbekende docent van zijn huidige school naar huis te halen en deze te koppelen aan de basisschooldirecteur: samen geven zij Kevin onderwijs aan de keukentafel.

Wie is waarvoor verantwoordelijk?

De leerplichtambtenaar is blij dat er beweging is, die uitzicht biedt op terugkeer in het onderwijs. Het SWV kent aarzelingen: straks scheidt Kevins casus precedenten. En dit kost veel geld. School werkt mee, voor Kevin is er immers een TLV, waardoor er voor hem een budget beschikbaar is gesteld. Dit geld is nog nauwelijks gebruikt omdat hij thuiszat.

Kevins ouders hebben bewust niet aan het overleg over onderwijs deelgenomen, wel zijn zij van elke stap op de hoogte gehouden. Hun focus ligt in deze fase op het weer innemen van hun ouderrol. Ook krijgt het gezin auticoaching, wat de dynamiek ten goede komt. Deze vorm van opvoedingsondersteuning wordt door de gemeente uit de Jeugdwet bekostigd.

De invulling van het onderwijs (aan de keukentafel)

Het onderwijs aan de keukentafel behelst in de beginfase zo'n twee uur per week, waarbij de schooldocent en de basisschool-directeur aanwezig zijn. Kevin krijgt laagdrempelige opdrachten die nog niet direct aan school refereren, zoals: tel het aantal stappen van jouw huis tot de hoek van de straat. Of: doe een boodschap in de winkel. Weer actief worden, daar gaat het om in dit stadium en daarnaast is relatie-opbouw een belangrijk doel. Na een aantal weken doet de basisschooldirecteur een stapje terug. Op de achtergrond blijft hij bereikbaar voor Kevin.

Al vrij snel komt hier lijn in. De docent kijkt samen met Kevin naar zijn dagindeling en weer later naar zijn weekindeling. Het onderwijs aan de keukentafel breidt zich uit naar zo'n zes uur per week, inclusief mail- en whatsappcontact. Kevin doet succeservaringen op door toetsen thuis met goed gevolg af te leggen. In het programma dat zij maken, raakt school beetje bij beetje verweven. Binnen een half jaar gaat Kevin vijf ochtenden naar de maatwerkklas op school. Hier staan twee leerkrachten op zes tot acht kinderen. Deze klas is bedoeld om leerlingen de drempel naar school over te helpen. Kevin krijgt er een eigen werkplek. Wanneer hij overprikkeld is of van de kaart raakt doordat hij iets niet snapt, kan hij daar in zijn eentje zitten. Voor Kevin is dit een veilige, prettige setting.

Hoe is het nu met Kevin?

Met Kevin gaat het goed. Hij springt door de stof heen en zit intussen weer in een reguliere VSO-klas. Er is één maar: het lukte niet om Kevin meer naar school te laten gaan dan vijf ochtenden. Daarom wordt de OC in januari 2019 gevraagd aan te schuiven bij een evaluatiemoment. Officieel rondde de OC haar traject na de zomervakantie van 2018 af. Bij dit overleg zijn de mentor, de intern begeleider van school en de leerplichtambtenaar ook aanwezig. Kevin zelf kiest ervoor om er niet bij zijn. Er bestaan geen zorgen over zijn schoolprestaties op de havo, hij leert snel en makkelijk. Enige is dat de Leerplichtwet verlangt dat hij meer uren maakt op school. Als je hem verplicht tot meer van hetzelfde, verlies je hem misschien, is een overweging. Maar wat dan? Welke onderwerpen/vakken hebben zijn interesse?

De intern begeleider komt met een oplossing. Een naburige, reguliere school heeft een robotica-project lopen over gamedesign: net iets voor Kevin. Dit beslaat twee middagen per week. Leerplichtambtenaar voor? Ja! Kan Kevin daar aanhaken? Ja! Diezelfde dag nog is dit geregeld. Kevin geeft aan hier erg van te genieten.

Hoe kijkt de OC terug op het traject van Kevin

“In korte tijd heeft Kevin met medewerking van alle betrokkenen een grote omslag gemaakt: van thuiszitten, in zijn eigen wereld, tot weer actief meedoen op school en binnen het gezin. In eerste instantie gaf school aan niet handelingsverlegen te zijn. Maar door hun intensieve betrokkenheid hebben ze ingezien dat hun oordeel over het (autistische) gedrag van deze jongen, niet geheel juist was. Hierop hebben zij hun houding aangepast en Kevins belang voorop gesteld. Om een verhoging van zijn TLV-budget hebben zij niet gevraagd. Maar hier is het niet bij gebleven: school heeft iets gedaan met de verkregen inzichten. Samen met het bovenschoolse bestuur waar zij onder vallen, hebben zij een eigen module ontwikkeld voor onderwijs aan de keukentafel.”

“Zelf ben ik blij dat Kevin op de havo is gebleven. Mijn voorstel is altijd om de cognitieve uitdaging te bieden die (binnen de mogelijkheden) past. Het kind heeft niet opeens een lager niveau, het lukte alleen even niet.”

> Welke stappen zijn gezet om tot deze maatwerkoplossing te komen?

De betrokkenen...

- hebben zich gebogen over de vraag wat Kevin nodig heeft om onderwijs te kunnen volgen;
- hebben gezamenlijk het onderscheid tussen onderwijsondersteuning en aanvullende zorg en begeleiding binnen onderwijstijd vastgesteld;
- hebben gezamenlijk bepaald wie welk onderdeel van het benodigde onderwijs-zorgarrangement voor Kevin kan bieden;
- hebben uitgezocht waar dit arrangement het beste geboden kan worden;
- nemen hun verantwoordelijkheid als het gaat om taken en financiën en handelen hier samen naar;
- blijven de ontwikkeling van Kevin monitoren om ervoor te zorgen dat hij zo optimaal mogelijk onderwijs kan volgen én zo veel mogelijk naar school gaat.

Maatwerkoplossing

De kernelementen die hebben geleid tot een omwenteling in het (school)leven van Kevin: veiligheid, vertrouwen en het benutten van zijn mogelijkheden.

Casus 3: Wiens verantwoordelijkheid is het om te zorgen dat Sophie (9) blijft?

Sophie een vrolijke meid van negen, lijdt aan een stofwisselingsziekte, waardoor ze veel verzuim heeft. Vaak zijn het haar darmen die de schoolgang belemmeren, maar daarnaast is ze vatbaar voor de vele bacteriën en virussen die zoal voorbij komen. Ook vermoeidheid speelt haar parten. Sophie heeft een oplopende leerachterstand. Jammer, want ze kan het best en is gemotiveerd om te leren. Met de invoering van het passend onderwijs verdween haar rugzakje en moest ze afscheid nemen van haar ambulante begeleider (AB'er). Het schoolbestuur draagt sindsdien zorg voor de ondersteuning die zij nodig heeft. Aan de overeengekomen Remedial Teaching (drie keer per week) wordt beperkt inhoud gegeven. Als er een leerkracht nodig is, staat de RT'er voor de klas en daarnaast komt het geregeld voor dat Sophie ziek is op de dag van de RT. School ziet geen mogelijkheden om de ondersteuning verder te versterken. Op voorpraak van de oud-AB'er nemen Sophies ouders contact op met de Onderwijsconsulenten: "Is er echt niet meer leerondersteuning mogelijk voor onze dochter?"

Welke stappen onderneemt de Onderwijsconsulent?

De OC benadert Sophies moeder. Zij vertelt dat zij bij de schooldirectie tegen een muur aanloopt. Toen Sophie nog een rugzakje had, was extra ondersteuning met hulp van de AB'er prima geregeld. Dat die ondersteuning is weggefallen, frustreren hen als ouders. Zij willen graag dat Sophie aansluiting blijft houden bij deze groep, waarin haar vrienden en vriendinnen zitten. Ook omdat ze de stof cognitief gezien aankan.

De OC organiseert spoedig een overleg, waar naast de ouders en de intern begeleider (IB'er), ook de oud-AB'er cluster 3 (via een telefoonverbinding) aanwezig is. De conclusie: het geld is op sinds het rugzakje verdween. Speciaal onderwijs, een suggestie van het SWV, is niet in Sophies belang. Dit zou betekenen dat zij haar geliefde school en de wijk moet verlaten. Deze optie is bovendien ook een stuk duurder. Daarom vraagt de OC in datzelfde gesprek nog de directeur aan tafel. Het moet mogelijk zijn om budget te regelen. Er lijkt onbekendheid te bestaan met de benodigde wet- en regelgeving. Het verdere overleg wordt gebruikt om te kijken welke ondersteuning Sophie het meest kan helpen.

Wat heeft Sophie nodig?

Het mooiste zou zijn als de RT bij Sophie thuis kan plaatsvinden. Wanneer haar darmen opspelen, ligt ze weliswaar op bed, maar is ze over het algemeen wel in staat om iets aan haar schoolwerk te doen. Daarom wordt ingezet op twee keer per week een half uur RT thuis en een keer een half uur op school. Sophie heeft baat bij een vaste RT'er, haar ouders hebben al iemand op het oog. Daarnaast heeft het meisje een tablet nodig. Hierop staat extra oefenstof waar Sophie mee aan de slag kan als ze een keer ziek is. Er dient verder een map te komen voor Sophie, waarin alle lesstof van een bepaalde periode wordt opgenomen en bijgehouden. Deze gaat elke dag mee naar huis. Mocht ze ziek zijn, kan ze afgestemd op haar mogelijkheden zelf verdergaan, of samen met de RT'er.

Het valt de OC op dat de IB'er op haar tandvlees loopt. Ze heeft veel te doen in weinig uren. Ook de extra uren die de IB'er zal besteden aan Sophie dienen daarom goed begroot te worden. Zij is degene die ervoor zorgt dat Sophies map in orde is, die schakelt tussen RT en leerkracht. Ook dient zij de RT'er te voorzien van alle lesstof en methodieken. De OC vraagt aan de schooldirecteur en IB'er een begroting/offerte te maken.

Wie is waarvoor verantwoordelijk?

Hoe nu verder? De OC onderzoekt wie waarvoor verantwoordelijk is en plant een nieuwe ontmoeting met de directeur van de school en het SWV. Zij vraagt de ouders toestemming om dit overleg zonder hen te doen. Het gaat namelijk alleen om de wijze van financiering. Direct na deze bijeenkomst kan zij de ouders mailen dat het schoolbestuur aan zet is. Hiermee wordt deze casus een testcase voor de door het SWV gekozen bekostiging: het schoolmodel. De OC stuurt de schoolbestuurder een mail met het verzoek om in de ondersteuning te voorzien.

Nadat een antwoord uitblijft, is er opnieuw mailcontact. De bestuurder reageert dat hij de casus juridisch heeft uitgezocht. Een beroep doen op de Jeugdwet is niet mogelijk. Het bestuur zal de noodzakelijke ondersteuning van Sophie gaan betalen. Op hun verzoek wordt het plan op één punt gewijzigd: Sophie krijgt niet drie keer per week een half uur RT, maar twee keer per week een uur.

Hoe kijkt de OC terug op het traject van Sophie?

“Sophie had ondersteuning nodig én had hier ook recht op. Er bestond onwetendheid bij de schoolleiding over wet- en regelgeving, iets dat vaker het geval is. De OC heeft hier de taak op zich genomen om te gidsen door het landschap van het passend onderwijs. In de casus van Sophie heb ik daarnaast flink op sommige deuren moeten kloppen om vaart in dit traject te houden en sommigen aan te spreken op verantwoordelijkheden en mogelijkheden.”

> Welke stappen zijn gezet om tot deze maatwerkoplossing te komen?

De betrokkenen hebben zich door tussenkomst van de OC gezamenlijk gebogen over de vraag wat Sophie nodig heeft om het tempo en niveau van haar klas bij te kunnen benen op een manier die past bij haar medische conditie. Extra onderwijsondersteuning liep in eerste instantie spaak door een gebrek aan kennis van wet- en regelgeving.

Kennis van wet- en regelgeving is essentieel

De Variawet regelt dat leerlingen in het primair en voortgezet onderwijs met ingang van het schooljaar 2018/2019 op meer maatwerk kunnen rekenen. Wanneer een leerling tijdelijk niet in staat is om de lessen op school volledig te volgen, is het mogelijk om hem/haar een op maat gemaakt onderwijsprogramma aan te bieden en af te wijken van het minimum aantal uren onderwijstijd. Het bevoegd gezag van de school vraagt hiervoor instemming van de schoolinspectie via het Internet Schooldossier. De school van de betreffende leerling blijft zelf verantwoordelijk voor het aanbod en het ontwikkelprogramma en biedt dit in overleg met de ouders/verzorgers aan. Doel is om de leerling (weer) toe te laten groeien naar het volgen van het complete onderwijsprogramma op school.

Meer informatie

Meer informatie over dit onderwerp vindt u op [de website van de onderwijsinspectie](#) en in de [handreiking Onderwijs, zorg en de Leerplichtwet](#) van Ingrado.

Wilt u meer weten over zorg op school, dan verwijzen wij u graag naar de beschrijving van relevante wet- en regelgeving op het gebied van zorg in het [stroomschema Zorg op school](#) (bron: ministerie van OCW).

Toegankelijke informatie over passend onderwijs vindt u op [de website van het Steunpunt Passend Onderwijs](#).

Conclusie

Een onderwijs–zorgarrangement ontwikkel je SAMEN. Het gaat om denken en doen vanuit de inhoud, waarbij het systeem de leerling volgt in plaats van andersom. In het beste en snelste scenario voor de leerling vinden de partijen in de eerste lijn samen een (maatwerk)oplossing: ouders/verzorgers, school, samenwerkingsverband en ketenpartners binnen de zorg. Belangrijk is dat iedereen om de tafel niet alleen een mandaat heeft, maar ook een open houding. Daarnaast zijn betrokkenen bereid tot het (mee)denken in oplossingen en het nemen van gezamenlijke verantwoordelijkheid. Betrek zoveel als mogelijk de leerlingen zelf én hun ouders/verzorgers hierbij. Communiceer wat je gaat doen en doe wat je beloofd hebt. Zodat elk kind zijn/haar recht op onderwijs kan uitoefenen, want dit is de wens voor nu en in de toekomst.

Meer informatie

Onderwijs(zorg)consulenten

Onderwijsconsulenten biedt ouders, scholen, samenwerkingsverbanden en andere betrokkenen begeleiding, advies en bemiddeling bij het vinden van passend onderwijs voor leerlingen met extra ondersteuningsbehoefte en thuiszitters. Voor specifieke vragen rondom (het organiseren van) onderwijszorgarrangementen zijn binnen de organisatie onderwijszorgconsulenten beschikbaar. Onderwijsconsulenten is landelijk actief en werkt in opdracht van de ministeries van OCW en VWS. Contactgegevens: www.onderwijsconsulenten.nl / info@onderwijsconsulenten.nl / 070-3122887

Nederlands Jeugdinstituut

Ons hart ligt bij het verbeteren van het leven van kinderen, jongeren en hun opvoeders. Veel mensen en partijen werken aan dit doel. Het gebruiken van de juiste kennis is daarbij belangrijk. Wij zijn het kenniscentrum dat actuele kennis over jeugd, vakmanschap en de organisatie van het jeugdveld verzamelt, verrijkt, duidt en deelt. Dat is onze bijdrage aan een veiliger, gezonder en kansrijker leven van kinderen, jongeren en hun opvoeders.

In het [dossier Verbinding onderwijs-jeugdhulp](#) vindt u inspirerende praktijkvoorbeelden, tips, kwaliteitsindicatoren en informatie over de aansluiting tussen onderwijs en jeugdhulp. Samenhang van opvoeding, onderwijs, opvang, hulp en begeleiding is nodig om kinderen en jongeren alle kansen te bieden om zich te ontwikkelen. Ouders, professionals en organisaties moeten daarom nauw samenwerken en hun aanpak afstemmen.

Nederlands
Jeugdinstituut

Nederlands Jeugdinstituut

Postbus 19221
3501 DE Utrecht

T 030 230 6344

E info@nji.nl

www.nji.nl